

نقش شبکه های اجتماعی نظیر تلگرام در ارتکاب جرم تجاوز به حریم خصوصی افراد

زهرا ضیایی پور

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، مؤسسه آموزش عالی روزبهان ساری

چکیده

زمینه و هدف پژوهش: شبکه های اجتماعی در کنار مزایای بی شمارش، معایبی نیز دارد که عدم آشنایی کامل با آن می تواند آسیب هایی به بار آورد. این مقاله در صدد بوده است تا برخی از معایب و تهدیدات موجود در اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی مخصوصا تلگرام بررسی کند و جرم تجاوز به حریم خصوصی را از منظر جرم شناسانه مورد تحلیل قرار دهد. روش پژوهش: برای انجام این مطالعه از طریق استنادی به بررسی مبانی نظری و ادبیات پژوهشی موجود پیرامون موضوع تحقیق پرداخته شده است.

نتایج: تأثیر دیگر رسانه های جمعی در بزهکاری، خصوصیت های خاص رسانه ها بودند که به عنوان وسیله و ابزار وقوع جرم و همچنین به عنوان موضوع جرم تحت عنوان جرایم رسانه ای وارد حیطه جرم انگاری گردیده است. در این تحقیق نقش رسانه ها در پیشگیری از بزهکاری نیز مورد ارزیابی قرار گرفت. جهت تعیین چگونگی دخالت رسانه ها در پیشگیری از ارتکاب بزهکاری، انواع برنامه های کوتاه مدت و بلند مدت، کیفی و غیر کیفی مورد ارزیابی قرار گرفت. حاصل تحقیق اینکه رسانه ها خود با وضعیت مخاطبین می توانند در پیشگیری از جرم مؤثر واقع گردند.

واژه های کلیدی: شبکه های اجتماعی، تلگرام، حریم خصوصی، جرم تجاوز به حریم خصوصی

مقدمه

مبحث اول: مفاهیم

گام اول: شبکه های اجتماعی

شبکه اجتماعی ساختاری اجتماعی است که از گره‌هایی (که عموماً فردی یا سازمانی هستند) تشکیل شده‌است که توسط یک یا چند نوع خاص از وابستگی — مانند ایده‌ها و تبادلات مالی، دوست‌ها، خویشاوندی، لینک‌های وب، سرایت بیماری‌ها (اپیدمولوژی) — به هم متصل‌اند.

تحلیل شبکه‌های اجتماعی روابط اجتماعی را با اصطلاحات رأس و یال می‌نگرد. رأس‌ها بازیگران فردی درون شبکه‌ها هستند و یال‌ها روابط میان این بازیگران هستند. انواع زیادی از یال‌ها می‌تواند میان رأس‌ها وجود داشته باشد. نتایج تحقیقات مختلف بیانگر آن است که می‌توان از ظرفیت شبکه‌های اجتماعی در بسیاری از سطوح فردی و اجتماعی به منظور شناسایی مسائل و تعیین راه حل آنها، برقراری روابط اجتماعی، اداره امور تشکیلاتی، سیاستگذاری و رهنمون سازی افراد در مسیر دستیابی به اهداف استفاده نمود (دنیای اقتصاد، ۱۳۹۲).

در ساده‌ترین شکل یک شبکه اجتماعی نگاشتی از تمام یال‌های مربوط، میان رأس‌های مورد مطالعه‌است. شبکه اجتماعی هم چنین می‌تواند برای تشخیص موقعیت اجتماعی هر یک از بازیگران مورد استفاده قرار گیرد. این مفاهیم غالباً در یک نمودار شبکه اجتماعی نشان داده می‌شوند که در آن، نقطه‌ها رأس‌ها هستند و خط‌ها نشانگر یال‌ها.

بند اول: آنالیز شبکه‌های اجتماعی

آنالیز شبکه‌های اجتماعی (مرتبط با نظریه شبکه‌ها) به عنوان یک تکنیک کلیدی در جامعه‌شناسی، انسان‌شناسی، جغرافیا، روانشناسی اجتماعی، جامعه‌شناسی زبان، علوم ارتباطات، علوم اطلاعات، مطالعات سازمانی، اقتصاد و زیست‌شناسی مدرن همانند یک موضوع محبوب در زمینه تفکر و مطالعه پدیدار شده‌است.

بالغ بر یک قرن است که مردم، شبکه اجتماعی مجازی را برای اشاره‌های ضمنی به مجموعه روابط پیچیده میان افراد در سیستم‌های اجتماعی در تمامی مقیاس‌ها از روابط بین فردی گرفته تا بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌دهند. در سال ۱۹۴۵ J. A. Barnes برای نخستین بار از اصطلاح قاعده‌مند برای مشخص کردن الگوهایی از رشته‌ها استفاده کرد که مفاهیم را مشخص می‌کنند و به صورت رایج توسط عموم و دانشمندان علوم اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گیرد: گروه‌های محدود (مانند قبایل و خانواده‌ها) و طبقات اجتماعی (مانند جنسیت و قومیت) (Freeman, ۲۰۰۶).

آنالیز شبکه‌های اجتماعی از طریق احکام نظری و روش‌ها و تحقیق‌های مربوط به آن از یک صنعت ضمنی به معبری تحلیلی برای پارادایم‌ها تغییر یافته‌است. برهان‌های تحلیلی از کل گرفته تا جزء؛ از ساختار گرفته تا روابط و افراد، از اخلاق گرفته تا رفتار همگی شبکه‌های سراسری را مورد بررسی قرار می‌دهند که در آن‌ها، همه رشته‌ها شامل روابط ویژه‌ای در میان جمعیت تعریف شده‌اند و یا شبکه‌های فردی را مورد بررسی قرار می‌دهند که شامل رشته‌ها بی است که افراد مشخصی آن‌ها را دارند از قبیل انجمن‌های خصوصی (Wellman و همکاران، ۱۹۸۸).

گرایش‌های تحلیلی متعددی آنالیز شبکه‌های اجتماعی را تمیز می‌دهند: هیچ فرضی وجود ندارد که گروه‌ها، بلوک‌های بنا کننده اجتماع هستند: (Freeman, ۲۰۰۶) این معبر برای مطالعه سیستم‌های اجتماعی با محدودیت کمتر باز است از اجتماعات غیر محلی گرفته تا لینک‌های درون وب‌گاه‌ها.

آنالیز شبکه‌های اجتماعی علاوه بر سروکار داشتن با اشخاص (افراد، سازمان‌ها، ایالات) به عنوان واحدهای گسسته تحلیل، بر روی چگونگی ساختار رشته‌ها که اشخاص و روابط میان آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد نیز تمرکز می‌کند.

برخلاف تحلیل‌هایی که بر این فرض استوارند که هنجارهای اجتماعی تعیین کننده رفتارها هستند، آنالیز شبکه‌های اجتماعی به بررسی وسعت تأثیرگذاری ساختار و ترکیب رشته‌ها بر هنجارها می‌پردازد.

شکل یک شبکه اجتماعی به تعیین میزان سودمندی شبکه برای افراد آن شبکه کمک می‌کند. به طور جزئی شبکه‌های محکم برای اعضایشان نسبت به شبکه‌هایی که تعداد زیادی اتصالات ضعیف برای افراد خارج از شبکه اصلی دارند، کمتر مفید واقع می‌شوند. بیشتر شبکه‌های باز با اتصالات اجتماعی و رشته‌های ضعیف، شانس بیشتری برای دسترسی به ایده‌ها و دست‌آوردهای جدید نسبت به شبکه‌های بسته با رشته‌های طویل فراهم می‌آورد. به بیان دیگر گروهی از دوستان که تنها دارای ارتباط با یکدیگر هستند، اطلاعات و دست‌آوردهای یکسانی را به اشتراک می‌گذارند؛ اما گروهی از افراد که دارای ارتباط با بخش‌های اجتماعی دیگر هستند شانس بیشتری برای دسترسی به محدوده وسیعتری از اطلاعات دارند. افراد برای دستیابی به موفقیت بهتر است که با شبکه‌های گوناگونی ارتباط داشته باشند تا اینکه ارتباطات زیادی درون یک شبکه داشته باشند. به طور مشابه افراد می‌توانند تأثیرگذاری و ایفای نقش به عنوان واسطه در برقراری ارتباط بین دو شبکه که به هم متصل نیستند را تمرین کنند. (این کار پر کردن سوراخ‌های ساختاری نامیده می‌شود) (Scott, ۱۹۹۱).

آنالیز شبکه‌های اجتماعی چشم‌انداز متناوبی را ایجاد می‌کند که در آن خواص افراد نسبت به ارتباطات و رشته‌های میان آن‌ها در شبکه از اهمیت کمتری برخوردار است. این معبر ایجاد شده است تا برای توضیح بسیاری از پدیده‌های جهان واقعی مفید واقع شود، اما مجال کمتری برای نمایندگی‌های فردی باقی می‌گذارد تا توانمندی‌های فردیشان روی موفقیت تأثیرگذار باشد زیرا بخش زیادی از این توانمندی‌ها درون ساختار شبکه باقی می‌ماند.

شبکه‌های اجتماعی برای بررسی چگونگی تأثیرات متقابل میان تشکیلات، توصیف بسیاری از اتصالات غیررسمی که مجریان را به یکدیگر متصل می‌کند، نیز مورد استفاده قرار گرفته است و در این زمینه‌ها نیز به خوبی برقراری ارتباطات فردی میان کارمندان در سازمان‌های مختلف عمل می‌کند. شبکه‌های اجتماعی نقش کلیدی در موفقیت‌های تجاری و پیشرفت‌های کاری ایفا می‌کنند. شبکه‌ها راه‌هایی را برای شرکت‌ها فراهم می‌کند که اطلاعات جمع‌آوری کنند، از رقابت بپرهیزند و حتی برای تنظیم قیمت‌ها و سیاست‌ها با هم تباری کنند (Wasserman, ۱۹۹۴).

بند دوم: تأثیرات

نتایج مطالعات در حوزه سیاستگذاری گردشگری نشان می‌دهد شبکه‌های اجتماعی به واسطه تأثیرگذاری روی متغیرهای رفتاری بر جذب گردشگران خارجی به مقاصد گوناگون تأثیرگذار هستند و می‌توان از این شبکه‌ها به منظور شکل‌گیری اعتماد و کاهش ریسک تصمیم‌گیری کاربران در انتخاب یک مقصد خاص گردشگری بهره گرفت (اهل بیگی، ۱۳۹۰).

فضای مجازی مجال شکل‌گیری اجتماعات جدید از کاربران را فراهم می‌کند. از زمان تونیس (Tonnies) و تلاش او برای تعریف دو گونه تجمع انسانی یعنی «اجتماع» در مقابل «جامعه» (گزلشافت و گمنشافت) به بعد همه متفکران علوم اجتماعی و فرهنگی «رو در رو بودن»، «محدودیت تعداد» و «ابتناء بر روابط عاطفی و نه روابط عقلانی را از خصائص بنیانی» اجتماع عنوان کرده‌اند.

هر چند روابط کاربران فضای مجازی رابطه‌ای با واسطه‌است و نه رو در رو، بسیاری از مطالعه کنندگان اینترنت تمایل دارند از اصطلاح «اجتماع» برای اشاره به جمع کاربران استفاده کنند.

در این میان تلاش‌های متعددی در حال انجام است تا حوزه و دامنه معنایی کاربردهای جدید این اصطلاح را برای اشاره به جمعیت کاربران فضای مجازی، روشن سازد. از جمله می‌توان به تلاش‌های خانم شلینی ونچرلی اشاره کرد.

نظرات ونچرلی در سایت USINFO ارائه شده‌است. او به شبکه‌ها و سازمان‌های رسمی که به سامان بخشیدن به روابط و مقررات ارتباطاتی در فضای مجازی اشتغال دارند می‌پردازد و در ادامه به موضوع اجتماعات کاربران و خصوصیت‌های آنها اشاره می‌کند.

شبکه‌های اجتماعی برپایه اینترنت از قبیل فیس‌بوک در بین جوانان آمریکایی محبوبیت به سزایی کسب کرده‌اند. این شبکه‌های اجتماعی در عین حال که فضاهایی هستند که در آنها افراد دوستان جدیدی پیدا می‌کنند و یا دوستان قدیمی خود را در جریان تغییرات زندگی شان قرار می‌دهند، مکان‌هایی برای تبادل نظر هستند که در آنها جوانان عقاید و نظرات خود را با هم به اشتراک می‌گذارند.

این قابلیت که یک جوان بتواند با امثال خود در کشورهای دیگر جهان ارتباط برقرار کند باعث می‌شود تا این شبکه‌ها به مکانی تبدیل شوند که در آنها ایده‌های جدید معرفی می‌شوند و مورد بحث قرار می‌گیرند.

بند سوم: شبکه‌های اجتماعی اینترنتی در دنیا

استفاده از خدمات شبکه‌های اجتماعی، روزبه‌روز محبوبیت بیشتری پیدا می‌کند. هم‌اکنون سایت‌های شبکه‌های اجتماعی، بعد از پرتال‌های بزرگی مثل یاهو یا ام‌اس‌ان موتورهای جستجو مثل گوگل، تبدیل به پراستفاده‌ترین خدمت اینترنتی شده‌اند.

خیلی از نهادهای مختلف جهانی و اینترنتی با اهداف گوناگون که مهم‌ترین آنها تجاری و تبلیغاتی است، دست به راه‌اندازی شبکه‌های اجتماعی زده یا در صدد خرید سهام مهم‌ترین شبکه‌های اجتماعی دنیا هستند؛ مثل رقابت اخیر گوگل و مایکروسافت بر سر سایت مای‌اسپیس و فیس‌بوک.

در رقابت مای‌اسپیس، پرکارترین سایت شبکه اجتماعی دنیا گوگل و در رقابت بر سر فیس‌بوک، مایکروسافت برنده شد. ضمن اینکه یاهو هم بعد از راه‌اندازی نه‌چندان موفق «۳۶۰ درجه»، به دنبال راه‌اندازی یک شبکه اجتماعی دیگر به اسم «مش» است.

ناسا هم برای جذب جوانان علاقه‌مند به موضوعات هوافضا، یک شبکه اجتماعی را بر پایه استانداردهای نسل آینده وب و تنظیمات سایت خود راه‌اندازی کرد.

این شبکه اجتماعی جدید که مای ناسا نام دارد، بخش‌های بسیار پیشرفته‌ای دارد که کاربران می‌توانند از طریق آنها تصاویر و تفکرات خود را درباره موضوعات فضایی با سایر کاربران به اشتراک بگذارند. مای ناسا یک نمونه بسیار اصلی از شبکه‌های اجتماعی است و یک محیط مجازی را می‌سازد که در آن کاربران می‌توانند تمام موضوعات و مقولات مورد نظر و شخصی خود را جمع‌آوری کنند.

کاربران می‌توانند در این شبکه اجتماعی جدید برای خود وبلاگ درست کنند و از وبلاگ‌هایی نظیر وبلاگ یکی از مدیران ناسا که روایت بسیار شگفت‌انگیزی را از ماموریت‌های فضایی خود نقل کرده‌است، استفاده کنند.

شبکه‌های اجتماعی، به‌خصوص آن‌هایی که کاربردهای معمولی و غیرتجاری دارند، مکان‌هایی در دنیای مجازی هستند که مردم خود را به‌طور خلاصه معرفی می‌کنند و امکان برقراری ارتباط بین خود و همفکرانشان را در زمینه‌های مختلف مورد علاقه فراهم می‌کنند. البته در بعضی از این موارد مثل مای ناسا سمت و سوی اصلی این علایق (فضا) مشخص است.

به نظر می‌رسد شبکه‌های اجتماعی در اینترنت، در آینده بیش از این هم اهمیت پیدا می‌کند. این شبکه‌ها هم‌اکنون هم روزبه‌روز محبوب‌تر می‌شوند. با شبکه‌های اجتماعی، دیگر افراد برای پیدا کردن همفکران خود در موارد گوناگون تنها نیستند؛ یک دوست آرژانتینی برای تحلیل بازی‌های بوکاجونیورز، یک دوست سوئدی برای صحبت در مورد فناوری اطلاعات، یک دوست فرانسوی برای صحبت در مورد فیلم‌های سینمای مستقل یا یک دوست مصری برای بحث در مورد مسائل خاورمیانه.

مسلماً در دنیای حقیقی هیچ‌گاه افراد علاقه‌مند، موضوعات موردعلاقه خود را به این گستردگی نمی‌یافتند. این دلیل و شاید دلایل مشابه این، سرویس‌های شبکه‌های اجتماعی را به یکی از مهم‌ترین ارکان اینترنت در دو، سه سال اخیر تبدیل کرده‌است.

بند چهارم: پیام‌رسان تلگرام

تلگرام یا Telegram یک نرم افزار پیام رسان است که با توجه به اینکه روی تمامی دستگاه‌های ارتباطی دیجیتال، مثل گوشی‌های تلفن همراه و رایانه‌های رومیزی و لپ تاپ نصب می‌شود، جای تمامی نرم افزارهای پیام رسان قدیمی را گرفته است. این نرم افزار علاوه بر اینکه می‌تواند پیام متنی را بین افرادی که این نرم افزار را روی دستگاه‌های خود نصب دارند رد و بدل کند، می‌تواند پیام‌های صوتی و همچنین عکس و فایل‌های دیگری را هم منتقل کند.

تلگرام توسط پاول و نیکلای دوروف دو برادر روس پشتیبانی می‌شود. پاول پشتیبانی مالی و ایدئولوژیک و نیکلای مسوولیت بخش تکنولوژی در تلگرام را بر عهده دارد. نیکلای بر روی پروتکل‌های باز، ایمن و بهینه روی چندین مرکز داده کار می‌کند و در نتیجه تلگرام بسیار سریع و ایمن است. در عین حال که موسسان این برنامه روسی هستند اما مقر اصلی آنان شهر برلین در آلمان است.

خود برادران دوروف می‌گویند این برنامه را برای مردم ساخته‌اند و قصد کسب درآمد از آن ندارند. آنها همچنین می‌گویند هیچ‌گونه آگهی و تبلیغ تجاری نمی‌پذیرند و قصد فروش برنامه را نیز ندارند. حتی می‌گویند قصد فروش سهام هم ندارند و پول به اندازه راه‌اندازی تلگرام را داشته‌اند و اگر نیازمند پول شوند از کاربران می‌خواهند تا به صورت غیراجباری به آنها اهدا کنند. اما به‌هیچ‌وجه قصد کسب درآمد از این راه را ندارند.

برنامه پیام‌رسان تلگرام برای اولین بار در ۱۴ آگوست ۲۰۱۳ برای آیفون راه‌اندازی شد و بعد نسخه آلفا برای اندروید را در ۲۰ اکتبر ۲۰۱۳ بیرون داد. می‌توانید از تلگرام در تلفن‌های همراه هوشمند، تبلت‌ها، ویندوز، ویندوزفون و لینوکس استفاده کنید. همچنین می‌توانید به طور همزمان از تلگرام روی چندین وسیله استفاده کنید و تنها به یک شماره تلفن منحصر به فرد در تمام آنها نیاز دارید. شما می‌توانید یک نام کاربری برای خود انتخاب کنید و سایرین می‌توانند نام شما را جست‌وجو و شما را پیدا کنند و به شما پیام بدهند. حتی در صورتی که شماره تلفن شما را نیز نداشته باشند با نام کاربری نیز می‌توانند به شما پیام دهند.

موسسان تلگرام برنامه خود را ایمن‌تر از واتس‌آپ و لاین می‌دانند. آنان می‌گویند اگر از گفت‌وگوی خصوصی استفاده کنید، پیام شما در مبدأ و مقصد رمزگذاری می‌شود و به هیچ عنوان پیام‌ها در فضاهای ابری ذخیره نمی‌شوند و تنها در مبدأ و مقصد در دسترس خواهند بود. البته باید بگوییم احتمالاً این موسسان نمی‌دانند که پیام‌ها در واتس‌آپ نیز به هشت روش رمزگذاری می‌شوند.

آنها به کار و امنیت خود اطمینان بالایی دارند و به کسی که بتواند پیام‌های رمزگذاری شده را رمزگشایی کند ۳۰۰ هزار دلار جایزه می‌دهند. آنها می‌گویند سرویس‌دهنده اینترنت شما هر شرکتی که باشد نمی‌تواند به محتوای پیام شما دسترسی داشته باشد.

شاید برایتان این سوال پیش آید که تفاوت پیام خصوصی با پیام‌های معمولی در چیست؟ آیا پیام‌های معمولی رمزگذاری نمی‌شوند؟ در ابتدا باید بدانید در هر صورت رمزگذاری انجام خواهد شد. اما نوع رمزگذاری‌ها متفاوت خواهد بود. هنگام استفاده از پیام خصوصی، پیام‌ها از رمزگذاری کاربر به کاربر استفاده می‌کنند اما در حالت معمول رمزگذاری کاربر-سرور و سرور-کاربر استفاده می‌شود. همچنین باید بدانید که پیام‌ها از گفت‌وگوهای خصوصی امکان بازارسال به دیگران را ندارند (فوروارد نمی‌شوند)، همچنین اگر پیامی در یک طرف پاک شود در طرف دیگر نیز پاک خواهد شد.

تلگرام نیز یک برنامه پیام‌رسان از طریق اینترنت است که مانند سایر برنامه‌های پیام‌رسان عمل می‌کند. در ابتدا شما آن را روی ابزار هوشمند خود نصب و سپس شماره تلفن خود را وارد می‌کنید. بلافاصله یک پیام تایید برای شما ارسال می‌شود و حساب کاربری خود را فعال می‌کنید. از آن لحظه به بعد می‌توانید با افراد دیگری که این برنامه را روی ابزار هوشمند خود دارند، از طریق اینترنت و بدون پرداخت اپراتوری ارتباط برقرار کنید. حال در برخی از برنامه‌ها امکان برقراری تماس صوتی و تصویری نیز اضافه شده است که در مورد تلگرام باید بگوییم هنوز این امکانات در آن وجود ندارد. موسسان تلگرام می‌گویند ما فعلاً تمرکزمان را روی سرعت انتقال پیام و امنیت آن گذاشته‌ایم و به مرور زمان سرویس‌های دیگر را نیز در این برنامه فعال می‌کنیم. آنها بسیار به امنیت برنامه خود می‌بالند. البته برخی برنامه‌های دیگر نظیر واتس‌آپ نیز بسیار ایمن هستند و امکانات بیشتری نیز در اختیار کاربر قرار می‌دهند یا وایبر تماس تصویری را نیز به برنامه خود اضافه کرده است. مانند تمامی برنامه‌های پیام‌رسان دیگر شما می‌توانید گروه بسازید و در گروه‌ها گفت‌وگو کنید. در این برنامه شما می‌توانید گروه‌هایی با ظرفیت حداکثر ۲۰۰ نفر بسازید که در مقایسه با وایبر این ظرفیت دو برابر است. شما همچنین در تلگرام می‌توانید به غیر از ارسال متن، عکس و ویدئو، فایل نیز ارسال کنید و این از ویژگی‌های خوب این برنامه به شمار می‌رود. نکته بسیار قابل توجه در این برنامه این است که به شما اجازه می‌دهد تا فایل‌های در اندازه حداکثر ۱/۵ گیگابایت را از طریق این برنامه ارسال کنید. در این

برنامه نیز مانند سایر برنامه‌های پیام‌رسان موبایلی شما می‌توانید کاربران دیگر را که نمی‌خواهید با آنان ارتباط برقرار کنید، بلاک کنید.

باید بگوییم تلگرام در ارسال و دریافت پیام همان‌طور که موسسان آن می‌گویند، بسیار سریع است و همین سرعت بالا موجب شده است روز به روز بر تعداد کاربران این برنامه افزوده شود. در کشور خودمان قبل از اینکه وایبر با اختلالاتی مواجه شود این شبکه پیام‌رسان خیلی مورد استقبال نبود اما هنگامی که اختلالاتی در دریافت و ارسال پیام در وایبر در یک دوره اتفاق افتاد، حجم زیادی از کاربران به استفاده از تلگرام سوق داده شدند و تاکنون کاربران از استفاده از آن رضایت داشته‌اند. در حال حاضر این برنامه ۵۰ میلیون کاربر دارد و خود موسسان می‌گویند هر هفته یک میلیون کاربر به تعداد کاربران این شبکه اجتماعی پیام‌رسان اضافه می‌شود. آنها همچنین می‌گویند روزانه یک میلیارد پیام از طریق این شبکه پیام‌رسان ارسال می‌شود.

در ۱۷ فوریه ۲۰۱۵ بنیاد مرزهای الکترونیکی، که یک سازمان غیرانتفاعی در آمریکاست، این برنامه را به لحاظ امنیت مورد بررسی قرار داده و به آن نمره چهار از هفت داده است. البته باید یادآور شویم در بررسی امنیت در گفت‌وگوی خصوصی، تلگرام نمره هفت از هفت را از آن خود کرده است.

این برنامه در حال حاضر به زبان‌های انگلیسی، عربی، آلمانی، اسپانیایی، پرتغالی، ایتالیایی و کره‌ای در دسترس است.

باید بدانید کاربران در کشور ما از پرمصرف‌ترین کاربران شبکه‌های اجتماعی موبایلی و پیام‌رسان هستند و این حجم عظیم کاربران تا قبل از اختلالات وایبر از این شبکه استفاده می‌کردند و حال به تلگرام روی آورده‌اند و مسلماً بخش عمده و قابل توجهی از کاربران این برنامه را به خود اختصاص می‌دهند (وبسایت پیام‌رسان تلگرام).

گام دوم: حریم خصوصی

حریم خصوصی مفهومی است زاده نوگرایی و تجدید نظر در روابط انسانی از یک طرف و مقاومت در برابر رفتارهای افراطی و قدرت مدارانه حکومتها از طرف دیگر. حریم خصوصی از یک دیدگاه برابر با تجدید و کاهش نفوذ حکومت در زندگی و روابط میان مردم و از دیدگاه دیگر مساوی آرمانهای بشر دوستانه و بطور خلاصه حقوق بشر می‌باشد.

امروزه روابط میان حکومتها و شهروندان به گونه‌ای است که مدیریت اجتماعی در مفهوم عام خود برای پیشبرد و اجرای برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی و تربیتی و ارتباطی ناگزیر است در اعماق و جزئیات زندگی اجتماعی و فردی شهروندان حضور یابد. توسعه مناسبات اقتصادی و اجتماعی ایجاب می‌کند که دولت در روابط خصوصی ملت دخالت نموده و اموری که سابقاً جزو حقوق خصوصی شهروندان بود هم اکنون تحت نفوذ حقوق عمومی و اقدامات ناشی از اعمال حاکمیت دولت باشد. نمی‌توان به بهانه دفاع از حریم خصوصی دیواری نفوذ ناپذیر میان دولت و ملت بوجود آورد و به دولت و سازمانهای آن اجازه کوچکترین دخالتی را در روابط و مسایل خصوصی افراد نداد. وجود چنین دیواری مانع روابط متقابل و ضروری دولت و ملت شده و دولت را از ارائه خدمات و مدیریت صحیح اجتماعی باز می‌دارد و موجب تبعات و عوارض سوء سیاسی و حقوقی خواهد شد؛ اما از طرف دیگر نیز حدود ملاحظات دولت در روابط و حریم خصوصی شهروندان در جهت اعمال مدیریت سیاسی و اجتماعی و اجرای برنامه‌های عمومی باید مشخص و تعریف شده باشد. بی‌گمان دولت‌ها نمی‌توانند هر از گاهی به بهانه مشروعیت سیاسی و تولید مدیریت اجتماعی اقدام به نقض حریم خصوصی افراد نمایند (فرید: ۱۳۸۶، ص ۴).

اما حریم خصوصی افراد فقط و صرفاً توسط دولت و سازمانهای دولتی نقض نمی گردد. افراد خود ممکن است اقدام به نقض حریم خصوصی یکدیگر نمایند با این تفاوت که هرگاه حریم خصوصی یک شهروند مورد تجاوز شهروند دیگری قرار گیرد می توان به قوانین موجود و نظم اجتماعی پناه برد و از دولت و قوه قضائیه استمداد جست و فرد متجاوز را مجازات نمود اما این امر در مورد دولت به سادگی صورت نمی گیرد و هرگز نمی توان دولت را بخاطر نقض حریم خصوصی مجازات کرد بلکه در حد اعلا مطلوبترین حالت خود می توان دولت را به جبران خسارت ملزم نمود که آن نیز با قید و بندها و شرایط فراوان روبروست ضمن آنکه در بسیاری موارد اقدامات دولت ظاهری قانونی و مدیریت مآبانه دارد.

بند اول: حریم خصوصی چیست؟

مفهوم حریم خصوصی هرگز مورد توافق دولتها و مدیران جامعه قرار نگرفته است، زیرا قایل شدن به یک مفهوم واحد که مورد توافق باشد دولتها را در اجرای برنامه های خود محدود می نماید، بخاطر فرار از این محدودیت و مقید نشدن به قالبهای حقوقی که می تواند در قوانین اساسی و عادی کشورها نیز بازتاب یابد دولتها هرگز خود را در محدوده تنگ تعاریف رسمی و قانونی قرار نمی دهند تا هر زمان لازم آید بتوانند به حریم خصوصی پا گذارند، می توان حریم خصوصی را به دو دسته تقسیم نمود:

۱ - حریم خصوصی مادی ۲ - حریم خصوصی معنوی

بند دوم: حریم خصوصی مادی

حریم خصوصی مادی مکان یا حدی است که شخص به تنهایی یا به همراه جمعی دیگر در آن مکان یا حد از حقوق اختصاصی تقریباً مطلق برخوردار است. حریم خصوصی مادی هیچگونه استلزامی با حریم خصوصی معنوی که بعداً به آن خواهیم پرداخت ندارد.

مهم ترین ویژگی حریم خصوصی مادی حدود مشخص مکانی است. ویژگیهای عمده حریم خصوصی مادی به شرح ذیل می باشد:

۱ - توسط اشخاص انتخاب می شود به این معنا که اعتبار آن ناشی از معرفی شخص و تأیید کلی قانون است. حریم خصوصی مادی می تواند هر محل و مکانی باشد با این وصف به خودی خود مکان مذکور فاقد حرمت است مگر آنکه شخص دیگری به آن پا گذارد یا در آن دخالت نماید. بی گمان مکانی که شخص به عنوان حریم خود انتخاب و معرفی می نماید باید فاقد معارض بوده و با حقوق خصوصی و عمومی افراد یا دولت منافات نداشته باشد چرا که در این صورت می تواند مصداق نقض حریم اشخاص یا دولت باشد؛ بنابراین حریم خصوصی مادی زمانی اعتبار خواهد داشت که مورد حمایت قانون نیز قرار گیرد.

۲ - ورود و خروج آن محدودیت دارد: این محدودیت ناشی از اصله الصحه از یک طرف و اماره تصرف از طرف دیگر می باشد؛ زیرا کسی که محدوده ای برای خود بعنوان حریم خصوصی برگزیده، هم او می تواند به اعتبار حضور خود محدودیتهایی را در مورد ورود و خروج به حریم انتخاب شده اعمال نماید و این حق نیز توسط دیگران نمی تواند نادیده گرفته شود زیرا دیگران صرف نظر از مبنای حقوقی و قانونی حریم انتخاب شده اصل را بر صحت آن گذاشته و به همین خاطر مجاز به ورود به حریم مذکور نمی باشند. در واقع محدودیت تردد در حریم خصوصی ناشی از همان خصوصی بودن آن است.

۳ - اعتبار حریم خصوصی قائم به شخص آن است. البته هم قائم به شخص است و هم نیست به این معنی که بسته به وضعیت مکان یا فضای مادی ممکن است حریم خصوصی ملکی عرفاً یا قانوناً تعریف شود در این صورت بدیهی است که حریم مذکور قائم به شخص دارنده آن نیست و در فقدان وی نیز حریم تعیین شده موجودیت دارد اما بویژه در اماکن مسکونی حریم خصوصی را متصرف آن تعیین می نماید و هم اوست که می تواند علیرغم نظام مندی عرفی دامنه حریم خصوصی خود را کاهش یا افزایش دهد.

۴ - حریم خصوصی الزاماً جزو مایملک شخصی نمی باشد اما شخص که دارای حریم خصوصی مادی است بر آن تسلط ناشی از تصرف دارد در حالیکه تصرف او ممکن است مالکانه نیز نباشد بنابراین حریم خصوصی مادی مستلزم داشتن مالکیت در محدوده حریم نمی باشد و این امر نیز مستلزم قانونی بودن تصرف نمی باشد مگر در صورت وجود معارض که نیاز به اثبات قانونی بودن پیش کشیده خواهد شد.

۵ - حریم خصوصی مادی اختصاص به مکان یا محدوده معین دارد به این معنی که مقتضیات مکان نیز در تعیین حریم خصوصی نقش مهمی دارند. حتی اگر شخص آنرا تعریف نموده و اعلان نماید اما برخی اماکن مادی وجود دارند که بیشتر از مقتضای آنها نمی تواند حریم واقع شود؛ بنابراین در اینجا هم نقش صاحب حریم محدودتر خواهد شد.

۶ - اشخاص حاملان حریم خصوصی مادی نیستند و شخص نمی تواند با ترک مکان یا محدوده حریم آن را که خواست او نیز هست در مکان دیگری مستقر نماید همچنانکه نمی تواند در مکان جدید به تعیین حریم جدید اقدام کند.

۷ - حریم خصوصی در اماکن تجاری، مسکونی و اداری تفاوت دارد این تفاوت نیز ناشی از مقتضای اماکن مذکور است. با جابجایی صاحبان حریمهای مذکور حریم آنها از بین نخواهد رفت.

۸ - حریم خصوصی مادی چون وابسته به مکان است قابل معامله و مبادله نیست و موضوع مبادله یا معامله آن در بحث حقوق ارتفاقی یا انتفاعی قابل بررسی است.

۹ - حریم خصوصی بدون صاحب معنایی ندارد؛ زیرا حقوق اماکن و املاک و محدوده ها حقوق صاحبان آنها هستند و هرگاه کسی به حریم خصوصی اماکن فاقد مالک یا مدعی پا گذارد کسی بعنوان معترض وجود نخواهد داشت تا به اعتراض برخاسته و ادعای حقی نماید (فقیه، ۱۳۸۹).

بند سوم: حریم خصوصی معنوی

۱ - حریم خصوصی معنوی وابسته و قائم به شخص است و همیشه همراه اوست بدین معنا که همراه شخصیت و ایده های اوست حتی اگر تجسم مادی یافته و نزد او نباشد مانند یک دفترچه یادداشت خاطرات یا نامه خصوصی. معمولاً با از بین رفتن شخص حریم خصوصی معنوی او نیز موضوعیت نخواهد داشت؛ زیرا حریم خصوصی معنوی به اعتبار شخص انسان اعتبار دارد.

۲ - اغلب حریم خصوصی معنوی جزو خواسته ها و علایق ذهنی شخص می باشد و تابعی از ایده ها و گرایشات و آرمانهای خصوصی افراد است. به همین خاطر امری که نزد هیچ شخص دیگری ارزشی نداشته یا اصولاً قابل توجه نمی باشد ممکن است

نزد دیگری بعلت علایق و خواسته ها و ایده های او بسیار مهم و با ارزش و خصوصی تلقی شود؛ بنابراین ارزش حریم خصوصی معنوی کاملاً نسبی و متفاوت است.

۳ - حریم خصوصی معنوی اغلب جنبه سری و محرمانه دارد تا جائیکه در زندگی اجتماعی ما این دو مساوی هم فرض می شوند اگر چه حریم خصوصی معنوی الزاماً ممکن است محرمانه نباشد با این وصف دارای حدود و چارچوب معینی باشد که شخص آن را حریم خود می داند.

۴ - افراد برای حفاظت از حریم خصوصی معنوی نیاز به توجیه ندارند. بر خلاف حریم خصوصی مادی که توجیه قانونی و عرفی آن لازم می آید.

در حریم خصوصی معنوی لازم نیست دیگران قانع شوند یا برای آن توجیه گردند. بلکه به صرف برخورد حدود آن باید توسط دیگران مراعات شود.

۵ - حریم خصوصی معنوی چون قائم به شخص است قابل توارث نمی باشد. ورثه قانونی شخص اگر از اعتبار یا آثار بجا مانده از مورث خود ذیحق باشند اما حریم خصوصی معنوی او را به ارث نمی برند؛ بنابراین گشودن نامه های خصوصی مورث تجاوز به حریم خصوصی وارث نمی باشد.

۶ - محدوده حریم خصوصی معنوی تابعی از فرهنگ، اخلاق و عرفهای متغیر اجتماعی می باشد و در دوره های گوناگون زندگی و در نسلهای مختلف قرائتهای گوناگونی از آن بعمل می آید و ممکن است یک شخص در طول زندگی خود با تغییراتی در مفهوم حریم خصوصی خود مواجه شود.

۷ - حریم خصوصی معنوی با اراده و خواست صاحب آن از بین می رود؛ زیرا تعیین آن توسط خود او صورت گرفته و دیگران نیز ملزم به مراعات آن شده اند و با اعلام او هم از بین خواهد رفت یا برعکس دامنه محدوده آن گسترش خواهد یافت.

۸ - حریم خصوصی معنوی اشخاص در مقابل قوای حاکم اگر چه آسیب پذیرتر است زیرا حمایت قانونی از آن کم رنگ می باشد مع الوصف و اغلب از نظارت و دید قوای حاکم بدور می باشد به همین خاطر نیز همیشه حریم خصوصی معنوی هدف مقامات حاکمه قرار می گیرند (فقیه، ۱۳۸۹).

با توجه به تفکیک حریم خصوصی به مادی و معنوی با اوصافی که از هر دو برشمردیم می توان تا این حد به این نتیجه رسید که اطلاعات شخصی در محدوده حریم خصوصی وی قرار دارند و این اطلاعات با توجه به توسعه روز افزون زندگی بشر و در هم بافتگی روابط ممکن است صرفاً در اختیار شخص نباشد و با توجه به مقتضیاتی در اختیار دیگران نیز قرار بگیرد بنابراین بخشی از حریم خصوصی ما نزد اشخاص حقیقی یا حقوقی دیگر قرار خواهد گرفت و علیرغم بعد مسافت یا تحت قوانین و مقررات گوناگون در آمدن همچنان جزو حریم خصوصی ما خواهد بود چنانچه اطلاعات مربوط به بیماری شخص نزد پزشک معالج وی در کشور دیگر نیز جزو اسرار او بوده و کسی نباید برای کسب این اطلاعات حریم خصوصی وی را نقض نماید؛ بنابراین برای کسب اطلاعات از بیماری وی حریم خصوصی پزشک نقض نمی گردد اگر چه اطلاعات در اختیار اوست بلکه حریم خصوصی معنوی کسی که اطلاعات مربوط به او می باشد نقض می شود.

حریم خصوصی یکی از مصادیق آزادیهای عمومی می باشد. آزادی در زندگی داخل و خصوصی یعنی مصون بودن شخص از دخالت دیگران در امور خانوادگی و زناشویی و نیز مصون بودن از تفتیش و تجسس درباره وضع جسمانی و احوال شخصی و سایر امور او. استراق سمع گفتگوهای خصوصی فرد و ثبت آن به وسیله ضبط صوت و غیره و یا گرفتن عکس شخص و یا مونتاژ آن بدون اجاره او و انتشار آن، مداخله در زندگی خصوصی فرد است که عرفاً و شرعاً ممنوع اعلام شده است.

در کنگره حقوقدانان که در ۱۹۷۷ در استکهلم منعقد شده کنگره احترام زندگی خصوصی را برای سعادت بشر لازم می شمرد و از آنان تعریف جامعی بدست می دهد که حائز اهمیت است. در قطعنامه های این کنگره چنین آمده است: حق زندگی حق فرد است که زندگی بکند تا همانطور که قصد دارد و حمایت بشود در مقابل

الف- هر گونه مداخله در زندگی خصوصی خانوادگی و داخلی او

ب- هر گونه تعرض به سلامت جسمی یا روحی و به آزادی اخلاقی یا مصنوعی او

ج- هر گونه تعرض به شرافت و شهرت او د- هر گونه تفسیر مضر که از گفته ها و اعمال او بشود.

ه- افشای بی موقع امور ناراحت کننده مربوط به زندگی خصوصی او

و- استفاده از اسم او - هویت و عکس او

ح- هر گونه فعالیت به منظور جاسوسی کردن در باره او - در کمین نشستن و او را تحت نظر قرار دادن و عرصه را بر او تنگ کردن

ط- توقیف مکاتبات او

ی- استفاده با سوء نیت از مخابرات کتبی یا شفاهی او

ک- افشای اطلاعاتی که او داده یا گرفته بر خلاف قاعده حفظ اسرار مربوط به شغل و حرفه شخص.

با توجه به ویژگی های حریم خصوصی و تقسیم آن به معنوی و مادی لازم است این محدوده یا حریم در اجرای آزادیهای عمومی افراد جامعه حفاظت گردد اگر چه حفظ حریم خصوصی افراد و عدم نقض آن توسط دیگران به جهات عدیده ای تکلیف اخلاقی است اما چون هرآن امکان نقض این تکلیف و تجاوز به حریم خصوصی وجود دارد مقررات و قوانین متعددی در دفاع و حراست از حریم خصوصی بوجود آمده اند که همه آنها حاصل تلاش پیگیر و بر حق مدافعان حقوق و آزادیهای عمومی شهروندان است.

در ماده ۱۰۰ قانون برنامه چهارم توسعه دولت موظف گردیده که به منظور ارتقای حقوق انسانی و استقرار زمینه های رشد و تعالی و احساس امنیت فردی و اجتماعی در جامعه و ... منشور حقوق شهروندی را با محورهایی چند که یکی از آنها حفظ و صیانت از حریم خصوصی افراد است اقدام نماید؛ بنابراین حفظ حریم خصوصی افراد و تهیه ساز و کارهای مختلف آن و ایجاد زمینه های فرهنگی و اجتماعی وقانونی حفاظت از حریم خصوصی جزو وظایف اولیه دولت می باشد. ماده ۱۳۰ قانون مذکور

مشابه همین و وظیفه را در بند ه به عهده قوه قضائیه گذاشته در این بند قوه قضائیه نیز موظف گردید لایحه حفظ و ارتقای حقوق شهروندی و حمایت از حریم خصوصی افراد در راستای اجرای اصل ۲۰ قانون اساسی را تهیه و به تصویب مراجع ذیصلاح برساند.

صرفنظر از تقسیم بندی و ویژگی های حریم خصوصی که بر شمردیم در این نوشته کوتاه نگاهی گذرا خواهیم داشت به مستندات قانونی در دفاع از حریم خصوصی اشخاص.

مبحث دوم: نقض حریم خصوصی در شبکه های اجتماعی نظیر تلگرام

گام اول: تاریخچه مقابله قانونی با جرائم مجازی در کشور

لزوم ایجاد و توسعه ساختاری برای برقراری امنیت و محافظت از حریم خصوصی در فضای مجازی تولید و تبادل اطلاعات کشور با توسعه روزافزون زیرساخت های فناوری اطلاعات و ارتباطات در ایران و افزایش کاربران و استفاده کنندگان از اینترنت، مساله ای است که هر روز اهمیت بیشتری می یابد. علاوه بر آن توسعه خدمات الکترونیک در کشور، لزوم پرورش نیروی های تخصصی و برخورداری از امکانات بازدارنده و امنیتی برای تامین امنیت و مقابله با جرائمی که در این فضا به وقوع می پیوندند را آشکار می کند.

در طول سالیان، جرایم رایانه ای در فضای مجازی ابعاد بسیار گسترده ای مانند کلاهبرداری های اینترنتی، هک و نفوذ به سامانه های رایانه ای و اینترنتی، جعل داده ها و عناوین، تجاوز به حریم خصوصی اشخاص و گروه ها، سرقت اطلاعات، هرزه نگاری و جرائم اخلاقی و برخی جرائم سازمان یافته اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی یافته که لزوم ایجاد پلیس تخصصی که توان پی جویی و رسیدگی به این چنین جرائم سطح بالای فناورانه را داشته باشد، بیش از پیش برجسته ساخته است.

از سوی دیگر با تصویب قانون جرائم رایانه ای در مجلس شورای اسلامی و لزوم تعیین ضابط قضایی برای این قانون و نیز مصوبات کمیسیون فضای تبادل اطلاعات (فتا) دولت جمهوری اسلامی ایران مبنی بر تشکیل پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات، این بخش در بهمن ماه سال ۱۳۸۹ به دستور فرماندهی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، تشکیل شد.

قانون جرائم رایانه ای در سال ۱۳۸۸ برای تعیین مصادیق استفاده مجرمانه از سامانه های رایانه ای و مخابراتی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و به دنبال آن کمیته تعیین مصادیق محتوای مجرمانه بر اساس ماده ۲۲ این قانون تشکیل و پس از آن فهرستی از مصادیق های محتوای مجرمانه توسط این کمیته در دی ماه ۱۳۸۸ ارائه شد.

این فهرست در ۵ فصل در بخش های «محتوای خلاف عفت و اخلاق عمومی، محتوای علیه مقدسات، محتوای علیه امنیت و آرامش عمومی، محتوای علیه مقامات و نهادهای دولتی و عمومی و محتوایی که برای ارتکاب جرائم رایانه ای و سایر جرائم» تهیه شده است که عنوان قانون جرائم رایانه ای گرفت. علاوه بر بخشی از این فهرست که در قانون مجازات اسلامی نیز آمده است، در برخی موارد نیز که معلول جرائم جدید به وجود آمده به دلیل فضای منحصر به فرد مجازی است مصادیق تازه ای ارائه شد و برای آنها جرم و مجازات تعریف شد.

گام دوم: قوانین مرتبط با رعایت حریم خصوصی در کشور

مرکز ماهر با اشاره به توجه به منزلت انسانی و ارزش‌های مبتنی بر انواع آزادی‌ها در جامعه اطلاعاتی و مجازی و حقوق مربوط به آن، اعلام کرد: توجه به حریم خصوصی یکی از ارکان حقوق شهروندی در هر جامعه‌ای است و افراد جامعه باید آگاهی‌های لازم در مورد این حق را داشته باشند.

یکی از مهم‌ترین عوامل ایجاد آرامش ذهنی مردم و امنیت روانی جامعه توجه و حفاظت از حریم خصوصی توسط تمامی بخش‌های کشور و ایجاد بستری مناسب برای برخورد با ناقضان حریم خصوصی است. با گسترش وسایل ارتباطات جمعی و فضای مجازی و ایجاد و توسعه شبکه‌های اجتماعی توجه به حریم خصوصی اهمیتی مضاعف یافته و مرز میان حریم خصوصی و عمومی هر روز باریک‌تر می‌شود.

از این رو نیاز به قوانین و مقررات پیشگیرانه که با مجازات سنگین و بدون اغماض، با ناقضان حریم خصوصی و افشاگران اسرار مردم برخورد کند امری مشهود در این حوزه است. البته اجرای صحیح این کار، مشروط به آموزش مردم، بیان مصادیق حریم خصوصی و نقض آن و فرهنگ‌سازی در این زمینه است تا بتوان هم خلاهای قانونی را رفع کرد و هم راهکارهایی ارائه داد تا یکی از مهم‌ترین مقوله‌های حقوق شهروندی مردم که حفظ حریم خصوصی آن‌ها است، نهادینه شود و هر کس منطبق با شرایط و موقعیت اجتماعی خود، حداقل آگاهی و دانش را در رابطه با حریم شخصی خود و دیگران داشته باشد.

البته در سال‌های اخیر، اقداماتی برای حفظ حریم خصوصی افراد جامعه و مجازات خاطیان در این زمینه انجام شده که بسیار مؤثر بوده است. با این حال تلاش‌های بیشتری توسط متولیان امر برای گسترش قوانین بازدارنده در این زمینه مورد نیاز است (کشتی ارای، ۱۳۹۰).

گام سوم: ۱۳ مصداق نقض حریم خصوصی در شبکه‌های اجتماعی

مرکز مدیریت امداد و هماهنگی عملیات رخدادهای رایانه‌ای تاکید کرد: در سال‌های اخیر تلاش‌های زیادی در مورد اهمیت‌بخشی بیشتر به لزوم رعایت حریم خصوصی افراد در فضای مجازی را شاهد بوده‌ایم. این سیاست‌ها با تدوین و تصویب حقوق شهروندی که حفظ حریم خصوصی یکی از ارکان آن است نمود عینی یافته است. با این حال این قوانین نیازمند نظارت و التزام دستگاه‌های گوناگون و برقراری هماهنگی‌های لازم برای اجرا است که امید می‌رود به زودی شاهد رشد و گسترش مفاهیم حقوق شهروندی در همه ابعاد باشیم.

یکی از مهم‌ترین بخش‌های موجود در قانون جرائم رایانه‌ای حوزه مرتبط با نقض حریم خصوصی و انجام فعالیت‌های بزهکارانه در فضای مجازی است.

مصادیق نقض حریم خصوصی در شبکه‌های اجتماعی که در قانون (به ویژه قانون جرائم رایانه‌ای) جرم‌انگاری شده، به شرح زیر است:

۱. دسترسی غیرمجاز به داده‌های رایانه‌ای یا مخابراتی نظیر هک ایمیل یا حساب کاربری اشخاص

۲. شنود غیرمجاز محتوای در حال انتقال در سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی نظیر استفاده از نرم‌افزارهای شنود چت‌های اینترنتی
۳. دسترسی غیرمجاز به داده‌های سری در حال انتقال در سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی یا حامل‌های داده یا تحصیل و شنود آن
۴. در دسترس قرار دادن داده‌های سری در حال انتقال در سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی یا حامل‌های داده برای اشخاص فاقد صلاحیت
۵. نقض تدابیر امنیتی سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی به قصد دسترسی به داده‌های سری در حال انتقال در سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی یا حامل‌های داده
۶. حذف یا تخریب یا مختل یا غیرقابل‌پردازش کردن داده‌های دیگری از سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی یا حامل‌های داده به‌طور غیرمجاز
۷. از کار انداختن یا مختل کردن سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی به‌طور غیرمجاز نظیر غیرفعال سازی پایگاه‌داده تارنماها و ممانعت از دسترسی اشخاص به پایگاه‌های اینترنتی شخصی
۸. ممانعت از دسترسی اشخاص مجاز به داده‌های یا سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی به‌طور غیرمجاز
۹. ربودن داده‌های متعلق به دیگری به‌طور غیرمجاز
۱۰. هتک حیثیت از طریق انتشار یافتن صوت و فیلم تحریف‌شده دیگری به‌وسیله سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی
۱۱. نشر اکاذیب از طریق سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی به قصد اضرار به غیر یا تشویش اذهان عمومی
۱۲. فروش یا انتشار یافتن یا در دسترس قرار دادن گذرواژه یا هر داده‌ای که امکان دسترسی غیرمجاز به داده‌ها یا سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی متعلق به دیگری را فراهم می‌کند
۱۳. آموزش نحوه ارتکاب جرائم دسترسی غیرمجاز، شنود غیرمجاز، جاسوسی رایانه‌ای و تخریب و اخلال در داده‌ها یا سیستم‌های رایانه‌ای و مخابراتی (نیسی، ۱۳۹۰).

مبحث سوم: نتیجه گیری

دانستن از نیازهای بشر است و دنیای مجازی اینترنت در حال حاضر به خوبی توانسته است این نیاز را پاسخ دهد و کاربران فضای مجازی در اینترنت به دنبال پاسخ سؤال هایی هستند که در دنیای واقعی ممکن است هیچ گاه به آن دست نیابند. فناوری اطلاعات با سرعت شگفت انگیزی تمامی ارکان حیات بشری از جمله مقوله ی نظم و امنیت و آرامش عمومی را دستخوش تحولات و دگرگونی های اساسی نموده است (احمدوند و همکار، ۱۳۸۵). حریم خصوصی افراد آن قدر اهمیت دارد که احترام به آن در قرن حاضر از مرزهای سنتی دین و اخلاق فراتر رفته و در بیشتر کشورهای جهان ضمانت قانونی پیدا کرده است، اما شئون انسانی و اهمیت حفظ آن در فضای مجازی و امنیت اطلاعات مبادله شده با چالش هایی مواجه شده و سلامت اخلاقی و حتی جسمانی کودکان و نوجوانان در جامعه به مخاطره افتاده است. اکثر والدین نیز به دلیل عدم آشنایی با اینترنت و ظرفیت های آن و شبکه های اجتماعی فضایی و فناوری های نوین ارتباطی، از رفتارهای آنلاین فرزندانشان در فضای مجازی اطلاعی ندارند. همین مسأله راه را برای صیادان اینترنتی باز می کند تا راحت تر بتوانند طعمه های خود را از میان افرادی انتخاب نمایند که به نوعی دچار انواع آسیب های اجتماعی هستند و بدون در نظر گرفتن تهدیدات و معایب این فضا به دنبال تفریح در آن هستند. فضای مجازی فضایی محدود به افکار کاربران آن است که به دلیل ناشناس بودن فرستنده و گیرنده ی پیام، امکان سو استفاده ی طرفین از هم افزایش می یابد.

صیادان اینترنتی افرادی آگاه و آشنا با فناوری های نوین هستند که با هنرمندی تمام خود را افرادی موجه معرفی می کنند و چون در فضای مجازی امکان شناسایی آنها وجود ندارد، از کاربران ساده و ناآشنا به این محیط سو استفاده می نمایند. موارد سو استفاده ی این افراد در فضاهای مجازی علاوه بر سو استفاده های جنسی و مالی به موضوعاتی همچون همسریابی، دوست یابی، سرمایه گذاری های اقتصادی با در آمد کلان و زود بازده، تحصیل در دانشگاه های معتبر خارج از کشور و مسافرت به دیگر کشورها مرتبط می شود. حتی در بسیاری از وبلاگ ها و رسانه های اجتماعی مجازی، مقولات خطرناکی مانند سست نشان دادن بنیان خانواده، معمولی نشان دادن رخدادهایی مثل سردی روابط زن و شوهر، طلاق، همجنس گرایی و ... به چشم می خورد. محتوای این گونه وبلاگ ها به طور معمول مشابه است و همه ی آنها به ترویج دین زدایی و باورهای فمینیستی می پردازند و خصلت های جوان مسلمان را هدف قرار می دهند. این گونه وبلاگ ها و موضوعات مطرح شده در آنها به سرعت مورد استقبال جوانان قرار می گیرند.

شاید بتوان علت جذب جوانان کشور به این گونه فضاهای مجازی را عدم دسترسی آسان به امکانات تفریحی یا هزینه های بالا برای استفاده از آنها بیان نمود. عدم توجه ی کافی والدین به فرزندانشان نیز می تواند یکی از دلایل روی آوردن آنها به چنین شبکه هایی باشد. همچنین، با توجه به چالش پیرامون روابط بین دو جنس و تدوین برنامه های جداسازی جنسیتی به نظر می رسد که آسان ترین، در دسترس ترین و در عین حال محرمانه ترین فضا جهت ایجاد چنین رابطه ای، اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی باشند. مزایای فوق العاده ی اینترنت و فضای مجازی را نمی توان انکار کرد، زیرا در حال حاضر اینترنت ابزاری مناسب برای توسعه ی افکار و اندیشه های بشری محسوب می شود به شرط آن که در راه صحیح استفاده شود. افراد باید برای ورود به دنیای مجازی اطلاعات کافی در اختیار داشته باشند تا دچار مشکلات مالی و اجتماعی نشوند. ارتباطات سالم در فضای

مجازی و لزوم هوشیاری جوانان و خانواده ها نسبت به تهدیدات فضای سایبری در درجه ی نخست اولویت قرار دارد. پیشگیری از آسیب های اجتماعی و توجه ی والدین به رفتار فرزندان بسیار مهم می باشد و برای جلوگیری از هم پاشیدگی خانواده ها، والدین باید تا حدودی به فناوری های روز دنیا مسلط باشند و آگاه باشند که تغییر در رفتار فرزندان به معنای ایجاد تغییر در طرز فکر آنهاست و هنگامی که بنیان فکری و شخصیت آنها به صورت ناصحیح شکل گیرد، راه نفوذ شیادان به حریم خصوصی افراد و محیط امن خانواده

باز می شود. لذا، چنانچه خانواده ها نسبت به شیوه های جدید ارتباط فرزندان خود آگاهی و شناخت کافی و لازم را داشته باشند، از انجام بسیاری از جرایم و ارتباطات پنهانی آنان جلوگیری به عمل می آید. به منظور پیشگیری و کاهش آسیب های نوپدید در اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی راهکارهایی مطرح شده اند که در صورت اجرای به موقع و مناسب می توانند ثمر بخش واقع شوند:

۱. برگزاری جلسات آموزشی از سوی مصادر امور فرهنگی در شهرستان ها به منظور آشنا نمودن و اطلاع رسانی به والدین در مورد فناوری های جدید به ویژه اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی.

۲. برگزاری کلاس های آموزشی در مدارس جهت آگاهی دادن به نوجوانان و جوانان در مورد مزایا و معایب فناوری های جدید و نحوه ی استفاده ی صحیح از آنها.

۳. وضع قوانین سختگیرانه تر جهت برخورد با مجرمان جرایم اینترنتی و اجرایی نمودن این قوانین.

۴. آگاهی و هوشیاری بیشتر پلیس سایبری در مورد انواع جدید جرایم رایانه ای و اقدام در جهت نا کارآمد کردن دسیسه های دشمنان در این زمینه.

۵. پخش آگهی های آموزنده از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در رادیو و تلویزیون در جهت افزایش آگاهی خانواده ها در خصوص خطرات ناشی از اینترنت.

۶. گذراندن اوقات بیشتری با فرزندان در فضای بیرون از خانه به طوری که فرزندان از نظر عاطفی، احساس خلا نکنند و جهت جبران این کمبود به فضای مجازی پناه نبرند.

۷. پخش برنامه های کوتاه آموزشی درباره ی مزایا و معایب اینترنت از زبان ورزشکاران و هنرمندان محبوبی که عموماً جوانان آنها را الگوی خود قرار می دهند.

۸. طراحی بازی های رایانه ای به گونه ای که در آنها انواع خطرات موجود در فضای مجازی و راهکارهایی جهت آشنایی و مقابله با آنها تعبیه شده است.

۹. طراحی و تدوین بخشی در کتاب های درسی در ارتباط با آشنایی دانش آموزان با فناوری های جدید، اینترنت و خطرات بالقوه ی آنها.

۱۰. با توجه به این که فضای مجازی بسیار گسترده است و افراد می توانند از هر گوشه ی دنیا به یکدیگر پیام ارسال نمایند، این امکان وجود دارد که مجرم و قربانی هر یک در کشوری متفاوت

ساکن باشند؛ لذا، ضروری است تا یک هماهنگی بین المللی میان پلیس سایبری تمامی کشورهای برخوردار از این فناوری ها صورت گیرد تا در صورت امکان، جلوی ارتکاب جرم گرفته شود یا پس از ارتکاب، امکان بازداشت و مجازات مجرم سریع تر و آسان تر صورت گیرد.

۱۱. ساخت و پخش فیلم ها و سریال هایی با موضوع اینترنت و مزایا و معایب آن.

۱۲. استفاده از آموزه های دینی از جمله امر به معروف و نهی از منکر به عنوان نوعی کنترل اجتماعی توسط هر شخص.

۱۳. هنجارسازی های مثبت و ترویج فرهنگ استفاده از اینترنت و فضای مجازی.

منابع و مأخذ

۱. اهل بیگی، پژمان. ۱۳۹۰. بررسی گسترش اثرگذاری در شبکه اجتماعی دانشگاه: صنعتی شریف.
۲. فرید، دکتر محمدصادق، کنش متقابل فرهنگ و رسانه، فصلنامه فرهنگ و رسانه، تهران، خرداد ۱۳۸۶
۳. فقیه، عباس، حریم خصوصی شهروندان، فقه و حقوق ارتباطات، پژوهشکده باقرالعلوم، سال اول، ۱۳۸۹
۴. کشتی ارای، نرگس؛ اکبریان، اکرم، (۱۳۹۰)، عصر مجازی و چالش های پیش رو، اولین کنفرانس بین المللی شهروند مسئول.
۵. نیسی، جمیل؛ مد حج، نضال، (۱۳۹۰)، بررسی حریم خصوصی و حمایت داده های محیط سایبری در مقررات کیفری ایران با نگاهی تطبیقی به مقررات کیفری کشورهای آلمان، انگلستان و ایتالیا، همایش ملی شهر الکترونیک.
6. Freeman, Linton. 2006. The Development of Social Network Analysis. Vancouver: Empirical Pres, 2006; Wellman, Barry and S.D. Berkowitz, eds. 1988. Social Structures: A Network Approach. Cambridge: Cambridge University Press.
7. Linton Freeman, The Development of Social Network Analysis. Vancouver: Empirical Pres, 2006.
8. Scott, John. 1991. Social Network Analysis. London: Sage.
9. Wasserman, Stanley, and Katherine Faust. 1994. Social Network Analysis: Methods and Applications. Cambridge: Cambridge University Press.
10. Wellman, Barry and S.D. Berkowitz, eds. 1988. Social Structures: A Network Approach. Cambridge: Cambridge University Press.